

Nota van Antwoord zienswijzen

Winningsplan LDS en omgevingsvergunning in productie nemen van de putten LDS, mijnbouwlocatie Wapse

Versie 23 mei 2022

Kenmerk instemmingswinningsplan: V-4215/22030480

Volg-nr.	Zienswijze-nr.	Onderdeel	Onderwerp
<i>1</i>			<i>Planmatig beheer</i>
1.a	0001	Zienswijze	Indiener stelt dat niet vaststaat dat er gas in de bodem zit en zo ja, hoeveel dan? Goed bestuur houdt in dat inzichtelijk is wat de gevolgen zijn van de precieze gaswinning.
1.a	0001	Antwoord	In de verkenningfase bepalen geologen naar aanleiding van seismisch onderzoek of er mogelijk aardgas aanwezig is in het gebied. In het winningsplan LDS is aangegeven dat het gas zich mogelijk bevindt in het reservoirgesteente van het Rotliegend. Bij het aanboren van de LDS- prospects, onderdeel van een aparte en appellabele procedure voor een omgevingsvergunning, zal er meer zekerheid ontstaan over de vraag of er gas aanwezig is én hoeveel. Door een winningsplan in te dienen wil Vermilion zekerheid verkrijgen dat als er gas gevonden wordt, dit gas ook gewonnen mag worden. Het winningsplan beschrijft onder meer op welke wijze Vermilion verwacht het nog niet aangetoonde gas te winnen, de verwachte productie en hoe de eventuele risico's daarvan zoveel mogelijk worden beperkt voorafgaand aan de boring. Daarbij wordt uitgegaan van de maximum verwachte hoeveelheid te winnen gas. Uit voorschrift 2 van het ontwerp-instemmingsbesluit volgt dat Vermilion, binnen zes maanden na afloop van de boring, een actueel overzicht van de jaarlijks maximale te verwachten productie ter beoordeling voorlegt aan (de adviseurs van) de staatssecretaris. De resultaten daarvan kunnen aanleiding zijn voor een verzoek van Vermilion tot instemming met een gewijzigd winningsplan. De staatssecretaris stemt alleen in met gaswinning als dit veilig kan. Uit het voorliggende instemmingsbesluit volgt dat de staatssecretaris instemt met het winningsplan LDS met een maximum productievolume te winnen gas van 2.572 miljoen Nm³ en een looptijd tot en met 31 december 2041.
1.b	0003 + 0004	Zienswijze	De LDS-procedure is in strijd met de Mijnbouwwet. De winbare hoeveelheid gas moet worden aangetoond, voordat er een winningsvergunning wordt verleend. Er kan niet worden ingestemd met gaswinning op basis van aannames en verwachtingen – aldus de indieners
1.b	0003 + 0004	Antwoord	Vastgesteld is dat het winningsplan LDS voldoet aan de indieningvereisten op grond van artikel 24 van het Mijnbouwbesluit (Mbb). Het winningsplan LDS is getoetst aan artikel 36 van de Mijnbouwwet. Het winningsplan voldoet aan de criteria met betrekking tot de veiligheid voor omwonenden, het voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan, planmatig gebruik en beheer van delfstoffen en het voorkomen van nadelige gevolgen voor milieu en natuur. De staatssecretaris kan zijn instemming met het winningsplan slechts geheel of gedeeltelijk weigeren als niet aan genoemde criteria wordt voldaan. Daarvan is in het te beoordelen geval niet gebleken. Omdat het getoetste winningsplan LDS voldoet aan het wettelijke kader is de staatssecretaris gehouden er mee in te stemmen. Met betrekking tot de stelling van indiener dat niet kan worden ingestemd met gaswinning op basis van aannames en verwachtingen, verwijst de staatssecretaris naar zijn antwoord onder 1.a. Overigens is de onherroepelijke winningsvergunning Drenthe-VI in de voorliggende procedure niet aan de orde, maar de

			instemming met het nieuwe winningsplan LDS van 20 november 2020 en het addendum daarop van 29 maart 2021.
1.c	0006	Zienswijze	Indiener heeft, gezien de ervaringen uit het recente verleden met de omliggende gasvelden, geen vertrouwen in de toezegging van Vermilion, dat bij de winning uit de LDS-velden géén zuurstimulatie wordt toegepast. Nadelige effecten van zuurstimulatie op grondwater en bodem zijn op een latere termijn dan ook niet uitgesloten, temeer nu controle daarop en handhaving momenteel onvoldoende zijn geregeld.
1.c	0006	Antwoord	Anders dan indiener aangeeft is er géén sprake van zuurstimulatie, maar mogelijk van zuurbehandeling van de putten. Zuurbehandeling is onderdeel van de putbehandeling (regulier onderhoud). Gedurende het leven van een put en tijdens het boren kan het voorkomen dat er aanslag optreedt aan de binnenkant van de verbuizing en in de perforaties. Om deze aanslag te verwijderen kan het voor komen dat de put met zuur behandeld wordt. Dit is een gewone behandeling, waarbij geen overdruk gebruikt wordt. Dit duurt ongeveer een dag, en wordt uitgevoerd door een kleine onderhoudsploeg. Alle operationele handelingen, waaronder zuurbehandelingen, staan onder toezicht van SodM en worden uitgevoerd in overeenstemming met de daarvoor geldende regelgeving. Op basis van het winningsplan en de ontvangen adviezen vindt de staatssecretaris het aannemelijk dat het risico op nadelige gevolgen voor het milieu als gevolg van eventuele zuurbehandelingen beperkt is.
1.d	0006	Zienswijze	Indiener stelt dat er niet kan worden gestart met nieuwe winning totdat er een update is van het huidige winningsplan.
1.d	0006	Antwoord	De staatssecretaris heeft in het ontwerp-instemmingsbesluit met het winningsplan LDS bepaald dat er binnen 6 maanden na afloop van de boring door Vermilion moet worden aangegeven wat de gevolgen daarvan zijn voor het winningsplan (zie voorschrift 2 van het instemmingsbesluit). De resultaten kunnen, als de effecten groter zijn dan in het winningsplan beschreven, aanleiding zijn dat Vermilion de winning niet of slechts gedeeltelijk kan voortzetten op basis van dit winningsplan. Vervolgens kan Vermilion een verzoek indienen om in te stemmen met een gewijzigd winningsplan.
1.e	0007	Zienswijze	Indiener stelt dat het winningsplan LDS indicatief is. Voor het geval de winning uit het gasveld Diever (eerder) wordt gestaakt en de put DIV-02 wordt afgesloten is er de mogelijkheid om af te takken naar een van de drie (deel) gasvelden LDS. Ook zijn er andere aftakkingen en perforaties mogelijk tussen de nieuwe LDS-velden onderling. Het winningsplan LDS moet dan ook als indicatief worden beschouwd – aldus indiener. Gezien de onzekerheden dient, overeenkomstig het advies van de Mijnraad, de winning eerst een aanvang te nemen na het updaten van het winningsplan.
1.e	0007	Antwoord	Uit het advies van de Mijnraad volgt dat de volgorde van het proces waarbij eerst wordt verzocht om instemming met het winningsplan van nog niet aangetoonde velden en pas daarna de aanwezigheid van gas wordt aangetoond door meerdere boringen, acceptabel is en hogere eisen stelt aan het winningsplan. In navolging hiervan volgt de staatssecretaris het advies van de Mijnraad en is voorschrift 2 in het ontwerp-instemmingsbesluit opgenomen. Uit voorschrift 2 volgt dat Vermilion binnen zes maanden na afloop van de boring onder meer de gevolgen van de verwachte bodemdaling en bodemtrilling, alsmede de

			productie ter beoordeling voorlegt aan de adviseurs van de staatssecretaris. De resultaten daarvan kunnen voor Vermilion aanleiding zijn om een verzoek tot instemming met een gewijzigd instemmingsbesluit. Verder verwijst de staatssecretaris met betrekking tot de (on)zekerheid dat er gas wordt aangetroffen en hoeveel, in relatie tot het voorliggende winningsplan, naar het antwoord onder 1.a.
		Conclusie	Bovenstaande zienswijzen met betrekking tot planmatig beheer geven geen aanleiding om het ontwerp-instemmingsbesluit LDS en omgevingsvergunning mijnbouwlocatie Wapse te wijzigen.

2			Bodemdaling
2.a	0001 + 0005 + 0007	Zienswijze	Indieners verzoeken, gezien de zorgen van omwonenden, om de cumulatieve bodemdaling ten gevolge van de voorgenomen winning uit de VDW-velden (voorheen: Boergrup) mee te nemen in de besluitvorming over het winningsplan LDS.
2.a.	0001 + 0005 + 0007	Antwoord	Voor de VDW-prospects is nog geen winningsplan ingediend. Om die reden is er voor VDW nog geen bodemdalingberekening of verwachting beschikbaar. De VDW-prospects worden dan ook niet beoordeeld in het kader van de cumulatieve bodemdaling voor de LDS-prospects. Echter bij de beoordeling van VDW wordt LDS wel beoordeeld voor cumulatie. In het winningsplan LDS zijn alle bodemdalingprognoses van omliggende gasvelden van winningsplannen waarmee al is ingestemd meegenomen. De uiteindelijke cumulatieve bodemdaling, ten gevolge van gaswinning uit het verleden en van de gasvelden uit het LDS-winningsplan zal minder dan 5 cm zijn, op het diepste punt van de bodemdalingsschotel, tot en met einde looptijd productie – 31 december 2041. Voor de stand van zaken met betrekking tot de Rijkscoördinatieprocedure VDW verwijs ik naar mijn antwoord onder 2.b.
2.b	0002	Zienswijze	Indiener vraagt de staatssecretaris, in lijn met het advies van de Commissie m.e.r. inzake de concept 'notitie reikwijdte en detailniveau VDW' (c-NRD VDW) in overweging te nemen de (cumulatieve) bodemdaling VDW en LDS in beeld te brengen voordat een besluit wordt genomen over het winningsplan LDS. (Zie: https://www.commissiener.nl/adviezen/3559 p. 8/16.) De voorspelde bodemdaling bij verschillende gasvelden is in het verleden overschreden waardoor winningsplannen moesten worden bijgesteld.
2.b	0002	Antwoord	Anders dan de LDS-procedure bevindt de Rijkscoördinatieprocedure-VDW (verder: RCR-VDW) zich nog in de beginfase (voornemen tot, waarmee nog niet is ingestemd). Op dit moment worden de zienswijzen op de concept Notitie Reikwijdte Niveau (verder NRD) beoordeeld. De NRD is de eerste stap van de m.e.r.-procedure. De commissie voor de milieueffectrapportage adviseert in haar reactie op de c-NRD, waarnaar indiener verwijst, om de uitkomsten van het onderzoek over bodemdaling en cumulatieve bodemdaling in het MER op te nemen. Maar de commissie onderkent ook dat het in dit stadium van RCR-VDW een nadeel is dat de projectbeschrijving en de voorgestelde onderzoeksplan nog algemeen is. In het nog op te

			stellen MER zal de te verwachten (cumulatieve) bodemdaling ten gevolge van de voorgenomen gaswinning uit de VDW-voorkomens beschreven worden aan de hand van beschrijvingen en berekeningen in het nog in te dienen winningsplan. Gelet hierop is het in dit stadium van de besluitvorming rond LDS dan ook nog niet mogelijk om de te verwachten cumulatieve bodemdaling van VDW te betrekken. Tot slot. Als de verwachte bodemdaling van een vigerend winningsplan dreigt te worden overschreden moet de operator een gewijzigd winningsplan indienen waarop de instemming van de staatssecretaris nodig is.
2.c	0004	Zienswijze	Indiener geeft aan dat de risico's van bodemdaling in het kader van LDS moeten worden bekeken in samenhang met andere kleine gasvelden in de directe omgeving.
2.c	0004	Antwoord	In de risicobeoordeling van het winningsplan LDS zijn de vergunde bodemdalingsprognoses van Diever en Eesveen meegenomen. De uiteindelijke cumulatieve bodemdaling, ten gevolge van gaswinning uit het verleden (Diever en Eesveen) en van de gasvelden uit het winningsplan LDS zal minder dan 5 cm zijn tot en met 2041.
2.d	0006 + 0007	Zienswijze	Indieners stellen, onafhankelijk van elkaar, dat de ervaringen met de versnelde winningen uit de velden Diever en Vinkega, zonder dat de risico's ervan zijn berekend, niet mogen worden herhaald. Door de winning uit het Groningenveld weten we dat het tempo van gaswinning in causaal verband staat tot bodemdaling. Indieners willen duidelijkheid over het productiescenario (low-, mid-, of high case), de periode van winning en de bijbehorende bodemdalingsprognoses.
2.d	0006 + 0007	Antwoord	De snelheid van winnen uit kleine gasvelden staat niet in verband met de grootte van risico's waarop een (geactualiseerd) winningsplan wordt beoordeeld. Bij kleine velden als LDS, anders dan het veel grotere Groningenveld, is er geen relatie tussen winningssnelheid en hoeveelheid bodemdaling. Voor de LDS-prospects zijn de parameters waarop een winningsplan wordt beoordeeld – de bodemdaling, het seismisch risico en de effecten daarvan op de omgeving, voldoende en inzichtelijk beschreven en door de adviseurs van de staatssecretaris beoordeeld en voor akkoord bevonden. De samengestelde bodemdaling voor de LDS-prospects in combinatie met de gasvelden in de omgeving zal, over een periode van 20 jaar, maximaal 5 cm bedragen. Bij Diever is kan meer gas worden gewonnen dan oorspronkelijk verwacht. Om die reden heeft Vermilion een nieuw winningsplan ingediend, dat beoordeeld is en waarmee is ingestemd. Voor het gasveld Vinkega geldt dat de bodemdalingssom uitgebreider (niet dieper) werd dan was voorzien in het vigerende winningsplan. Dit was aanleiding voor Vermilion om een verzoek tot instemming met een gewijzigd winningsplan in te dienen, waarmee is ingestemd. Tot slot merk ik op dat voor de voorgenomen winning uit de LDS-velden de bodembewegingseffecten, alsmede de gevolgen voor natuur en milieu, zijn afgestemd en berekend op het high case productiescenario. Het instemmingsbesluit vergunt een maximaal gasvolume van 2.572 miljoen Nm ³ met een looptijd tot en met 31 december 2041; de bodemdaling in het high case scenario bedraagt maximaal 5 cm.

2.e	0007	Zienswijze	Indiener stelt dat de versnelde winningen uit de velden Diever en Vinkega samenvielen met het versneld moeten bijstellen van de bodemdalingsprognose. Ter voorkoming van versnelde winningen, het bijstellen van bodemdalingsprognoses en ter uitsluiting van andere risico's dient de staatssecretaris het niet opvolgen van het advies van de Mijnraad, waarin staat dat er hogere eisen aan het winningsplan moeten worden verbonden, nader te motiveren.
2.e	0007	Antwoord	Voor mijn reactie met betrekking tot de (vermeende) versnelde winning uit de velden Diever en Vinkega verwijs ik naar mijn antwoord onder 2.d. Met betrekking tot het advies van de Mijnraad merk ik op dat, anders dan indiener stelt, het advies is overgenomen en hiertoe voorschrift 2 in het ontwerp instemmingsbesluit is opgenomen. Uit het advies van de Mijnraad volgt dat de volgorde van het proces waarbij eerst wordt verzocht om instemming met het winningsplan van nog niet aangetoonde velden en pas daarna de aanwezigheid van gas wordt aangetoond door een of meerdere boringen, acceptabel is en hogere eisen stelt aan het winningsplan. In navolging van het advies volgt uit voorschrift 2 van het instemmingsbesluit dat Vermilion binnen zes maanden na afloop van de boring onder meer de gevolgen van de verwachte bodemdaling en bodemtrilling, alsmede de productie ter beoordeling voorlegt aan (de adviseurs van) de staatssecretaris. De resultaten daarvan kunnen voor Vermilion aanleiding zijn om een verzoek in te dienen tot instemming met een gewijzigd winningsplan.
		Conclusie	Bovenstaande zienswijzen met betrekking tot bodemdaling geven geen aanleiding om het ontwerp-instemmingsbesluit LDS en omgevingsvergunning mijnbouwlocatie Wapse te wijzigen.

3			Bodemtrilling
3.a	0001 + 0005 + 0007	Zienswijze	Indiener verzoekt, gezien de zorgen van omwonenden, om het seismische risico ten gevolge van de voorgenomen winning uit de VDW-velden (voorheen: Boergrup) mee te nemen in de besluitvorming over het winningsplan LDS.
3.a	0001 + 0005 + 0007	Antwoord	Voor de VDW-prospects is nog geen winningsplan ingediend. Om die reden is er voor VDW nog geen seismische risicoanalyse (SRA) beschikbaar. De VDW-prospects worden dan ook niet beoordeeld in het kader van het risico op bodemtrilling voor de LDS-prospects. Uit de SRA behorende bij het winningsplan LDS volgt dat de kans op een aardbeving uiterst klein is en de LDS-prospects in de laagste seismische risicocategorie I vallen. Voor de stand van zaken met betrekking tot de Rijkscoördinatieprocedure VDW verwijs ik naar mijn antwoord onder 2.b.
3.b	0004	Zienswijze	Indiener geeft aan dat het risico van bodemtrilling in het kader van LDS moet worden bekeken in samenhang met andere kleine gasvelden in de directe omgeving.

3.b	0004	Antwoord	Uit de seismische risicoanalyse (SRA) LDS volgt dat het bevingrisico in de laagste categorie (risicocategorie I) valt en de kans op schade door bodemtrilling beperkt is en de veiligheid van omwonenden niet in het geding is. Er is geen samenhang in seismisch risico met andere gasvelden in de omgeving. Verder wordt verwezen naar het kopje 'schade door bodembeweging'.
3.c	0006 + 0007	Zienswijze	Indieners stellen, onafhankelijk van elkaar, dat de ervaringen met de versnelde winningen uit de velden Diever en Vinkega, zonder dat de risico's ervan zijn berekend, niet mogen worden herhaald. Door de winning uit het Groningenveld weten we dat het tempo van gaswinning in causaal verband staat tot bevingsschade. Indieners willen duidelijkheid over het productiescenario (low-, mid-, of high case), de periode van winning en het bijbehorende seismische risico.
3.c	0006 + 0007	Antwoord	De snelheid van winnen uit kleine gasvelden staat niet in verband met de grootte van risico's waarop een (geactualiseerd) winningsplan wordt beoordeeld. Voor de LDS-prospects zijn de parameters waarop een winningsplan wordt beoordeeld – de bodemdaling, de maximale sterkte van een mogelijke aardbeving en de effecten daarvan op de omgeving, voldoende en inzichtelijk beschreven en door de adviseurs van de staatssecretaris beoordeeld en voor akkoord bevonden. Uit de seismische risicoanalyse (SRA), welke is beoordeeld door TNO, SodM en de Tcbb, volgt dat de drie LDS-voorkomens ten aanzien van de kans op trillen tot de laagste risicocategorie I behoren. Wat deze classificatie voor de kans op schade inhoudt, beantwoordt de staatssecretaris onder het kopje 'Schade door bodembeweging.' Voor het veel grotere Groningenveld, dat zich kenmerkt door meer breuklijnen, geldt wel dat versnelde winning mogelijk tot meer bodemtrilling kan leiden. Echter, bij kleine velden als LDS zijn op basis van de ligging en kenmerken ervan (minder breuklijnen) geen additionele effecten te verwachten. Anders dan indieners aangeven was bij de gewijzigde winningsplannen Diever en Vinkega geen sprake van versnelde winning. Bij Diever kan meer gas worden gewonnen dan oorspronkelijk verwacht. Om die reden heeft Vermilion een nieuw winningsplan ingediend, dat beoordeeld is en waarmee is ingestemd. Voor het gasveld Vinkega geldt dat de bodemdalingskom uitgebreider (niet dieper) werd dan was voorzien in het vigerende winningsplan. Dit was aanleiding voor Vermilion om een verzoek tot instemming met een gewijzigd winningsplan in te dienen, waarmee is ingestemd. Tot slot merk ik op dat voor de voorgenomen winning uit de LDS-velden de bodembewegingseffecten, alsmede de gevolgen voor natuur en milieu, zijn afgestemd en berekend op het high caseproductie scenario. Het instemmingsbesluit vergunt de winning van een maximaal gasvolume van 2.572 miljoen Nm³ met een looptijd tot en met 31 december 2041, waarbij uit de SRA valt op te maken dat alle drie de gasvelden ten aanzien van het seismisch risico in de laagste risicocategorie I vallen
		Conclusie	Bovenstaande zienswijzen met betrekking tot bodemtrilling geven geen aanleiding om het ontwerp-instemmingsbesluit LDS en omgevingsvergunning mijnbouwlocatie Wapse te wijzigen.

4			<i>Schade door bodembeweging</i>
4.a.	0004	Zienswijze	Indiener geeft aan dat de risico's (onder meer de kans op schade) van de voorgenomen winning LDS moeten worden bekeken in samenhang met andere kleine gasvelden in de directe omgeving. Sommige van die andere velden liggen in/bij Unesco Werelderfgoed.
4.a	0004	Antwoord	In de risicobeoordeling van het winningsplan LDS is de vigerende winning uit de velden Diever en Eesveen meegenomen. De aanwijzing van de koloniën Frederiksoord en Wilhelminaord tot Werelderfgoed, binnen de 5 km contour rondom de LDS-voorkomens, staat gezien het bevestigingsrisico in de laagste categorie én de geringe kans op schade, instemming met het winningsplan niet in de weg.
4.b	0007	Zienswijze	Indiener stelt dat er een reële kans is op beving en lichte constructieve schade - volgens SodM - niet is uitgesloten, en vraagt waarom Vermilion deze kans niet hoeft te reduceren.
4.b	0007	Antwoord	Uit de seismische risicoanalyse (SRA) volgt dat de drie LDS-prospects worden ingedeeld in categorie I. Daaruit blijkt dat er kans is op beven. Een beving is dus niet uitgesloten. De kans dat deze beving ook schadeveroorzakende is, is echter uiterst klein. Indien er toch een schadeveroorzakende beving optreedt betreft het een kans op lichte niet constructieve schade. Voor het geval omwonenden vermoeden dat ze schade hebben vanwege activiteiten van Vermilion kunnen ze zich melden bij de Commissie Mijnbouwschade die de melding in behandeling neemt (www.commissiemijnbouwschade.nl).
		Conclusie	Bovenstaande zienswijzen met betrekking tot schade door bodembeweging geven geen aanleiding om het ontwerp-instemmingsbesluit LDS en omgevingsvergunning mijnbouwlocatie Wapse te wijzigen.

5			<i>Natuur- en milieuaspecten</i>
5.a	0003	Zienswijze	Indiener wil de garantie dat na stoppen van de winning er in de toekomst (honderden jaren) geen gas via de boorput lekt. Het lekken van gas leidt tot een nog sterkere klimaatverandering dan het verbranden van gas. Nieuwe gasboringen dienen dan te worden uitgesloten.
5.a	0003	Antwoord	Bij het buiten gebruik stellen van een put dienen operators als Vermilion te voldoen aan wettelijke eisen die beogen te bewerkstelligen dat een put goed wordt afgesloten en dat geen lekkage mogelijk is. Het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) zal hier nauw op toezien en indien nodig handhaven.
5.b	0004	Zienswijze	Indiener ondervindt dubbele overlast van het verkeer van en naar de inrichting. Met de hogere gaswinning van 500.000 Nm ³ per dag naar 1.500.000 Nm ³ per dag zal meer water mee geproduceerd worden dat moet worden afgevoerd om elders te worden geïnjecteerd. Als verbeterpunt dient bij de boring de verkeershinder verdeeld te worden door een tijdelijke ontsluitingsweg naar de Landweg te maken. Verder geeft de indiener aan dat de overlast ook betrekking heeft op onder meer het testen van de nieuwe putten, het geluid en de lichtvervuiling van de locatie.
5.b	0004	Antwoord	In de omgevingsvergunning aanvraag voor het in productie nemen van de putten is geen verhoging van de productiehoeveelheid per dag aangevraagd. Op de inrichting staat al een bovengrondse tank voor het

			productiewater. Het productiewater wordt per vrachtwagen vervoerd en niet verwerkt op de mijnbouwlocatie Wapse. Het in productie nemen van de putten houdt in dat er één vrachtwagen per dag meer aangevraagd wordt dan nu vergund is. Dit is in het geluidsrapport beoordeeld en blijft binnen de gestelde grenzen. Voor de boring is een aparte omgevingsvergunning aanvraag ingediend. De zienswijzen met betrekking tot de ontsluitingsweg en het testen van de putten, geluid en lichtvervuiling tijdens het boren wordt in deze vergunningsprocedure behandeld.
5.c	0004	Zienswijze	Indiener geeft aan dat de risico's van de winning uit de LDS-velden gevolgen hebben voor de natuur en moeten worden bekeken in samenhang met andere kleine gasvelden in de directe omgeving. Sommige van die andere velden liggen gedeeltelijk onder een Natura 2000-gebied.
5.c	0004	Antwoord	In de risicobeoordeling van het winningsplan en de omgevingsvergunning LDS zijn de effecten van de mogelijke winning op de natuur meegewogen. De LDS velden liggen niet onder N2000-gebied.
5.d	0004	Zienswijze	Indiener is bang dat er in de toekomst compressie gebruikt gaat worden op de huidige locatie of elders.
5.d	0004	Antwoord	Er is geen compressie aangevraagd. Indien Vermilion dit wil toepassen zal dit aangevraagd moeten worden en wordt op dat moment bepaald of dat milieu hygiënisch mogelijk en veilig is. Als dit op een andere inrichting toegepast zal worden moet dit in een procedure voor die inrichting worden aangevraagd.
5.e	0006	Zienswijze	De door gaswinning veroorzaakte schade aan de waterstand, de waterloop en veroorzaakte droogte wordt niet serieus genomen. Er dient, conform Europese wetgeving, door een grondig onderzoek te worden aangetoond dat de winning geen onomkeerbare gevolgen heeft.
5.e	0006	Antwoord	Het waterschap geeft in haar advies aan dat de voorgenomen winning geen significante gevolgen heeft voor het watersysteem en de oppervlaktewaterkwaliteit. Uit de door Royal HaskoningDHV opgestelde 'Effectbeoordeling als gevolg van gaswinning LDS op de waterhuishouding en natuur' volgt dat de bodemdaling van minder dan 5 cm, over een tijdspanne van 30 jaar, zo gering is dat geen negatieve effecten (vernatting noch verdroging) worden voorzien in de natuur en het voor de natuur benodigde waterpeil.
5.f	0006	Zienswijze	Indiener geeft aan dat kankerverwekkende afvallozingen worden toegestaan.
5.f	0006	Antwoord	Deze aanvraag heeft geen betrekking op het lozen van (gevaarlijke) afvalstoffen. De afvalstoffen vast en vloeibaar moeten op een veilige wijze worden verzameld en mogen enkel aan een erkende afvalverwerker worden afgegeven.
5.g	0006 + 0007	Zienswijze	Indiener geeft aan dat SODM te weinig controle en handhaving uitvoert en de bedrijven hun gang kunnen gaan
5.g	0006 + 0007	Antwoord	SODM voert de controlerende taken uit van de omgevingsvergunningen en instemmingsbesluiten en als hiertoe aanleiding voor is worden de controles opgevoerd. Indien met twijfels heeft of Vermilion zich aan de vergunningsvoorwaarden houdt kan men een handhavingsverzoek indienen.
5.h	0006 + 0007	Zienswijze	Indiener verwacht dat er gedegen controle wordt uitgevoerd op de benzeenemissies en het afgevoerde afvalwater

5.h	0006 + 0007	Antwoord	Vermilion heeft in de aanvraag aangegeven dat ze onder de emissie grenswaarde blijven betreffende benzeenemissies. Dit zal bij de diverse controles regelmatig worden gecontroleerd. Ook dient Vermilion het af te voeren productiewater bij te houden.
5.i	0006 + 0007	Zienswijze	Indiener geeft aan dat Vermilion moet voldoen aan de wijze van benzeenemissie berekening en moet voldoen aan het voorschrift van de benzeenemissie van de omgevingsvergunning Eesveen.
5.i	0006 + 0007	Antwoord	Er zijn voorschriften opgenomen waar Vermilion aan moet voldoen en deze zullen worden gecontroleerd. Indien het productiewater naar Eesveen zal worden vervoerd zal zoals in de vergunning van Eesveen staat, het productiewater aan de voorwaarden moeten voldoen voor het kan worden verwerkt.
5.j	0007	Zienswijze	Indiener is het niet duidelijk waar het productie (afval)water wordt geïnjecteerd.
5.j	0007	Antwoord	De aangevraagde verandering in de omgevingsvergunning is enkel het in productie nemen van de putten. Er is geen aanvraag gedaan voor het injecteren van het productiewater in de ondergrond op deze inrichting en wordt dat er niet toegestaan. Het productiewater wordt, net als nu, afgevoerd naar locatie Eesveen vanwaar het wordt geïnjecteerd in Nijensleek.
5.k	0007	Zienswijze	Indiener geeft aan dat de gaswinning in de regio mogelijk zal leiden tot afname van de waterberging, hetgeen haaks staat op de doelstellingen van betrokken overheden ter compensatie van de klimaatverandering. Er zal hierdoor schade ontstaan aan Natura 2000-gebieden en de (internationale) klimaatdoelen worden veronachtzaamd. Indiener verwijst naar de locatie Wapse welke ligt in het beekdal van de Vledder Aa (www.nationaalpark-drents-friese-wold.nl/projecten/beekdal-vledder-aa). De beoogde omgevingsvergunningen voor het boren en in productie nemen van de twee putten kunnen een belemmering vormen voor het vergroten van de waterbergingskwaliteit (bergingsverlies). Indiener verzoekt de staatssecretaris om een herberekening van de waterberging in het veld Diever en de LDS-velden.
5.k	0007	Antwoord	De waterberging is in beheer bij het waterschap. Het waterschap heeft in haar advies aan de staatssecretaris aangegeven dat de voorgenomen gaswinning uit de LDS-velden geen significante gevolgen heeft voor het watersysteem en de oppervlaktewaterkwaliteit. Het hoofdwatersysteem kan de berekende samengestelde bodemdaling van maximaal 5 cm, zonder al te grote aanpassingen, opvangen – aldus het waterschap. Een herberekening van de waterberging is, gezien het advies van het waterschap, niet aan de orde. Met betrekking tot het project Beekdal Vledder Aa wordt het volgende opgemerkt: vanwege de klimaatverandering is het belangrijk dat het gebied kan omgaan met hele natte en droge periodes, door het water te bergen en vast te houden. Echter, gelet op de laatste stand van zaken, volgens de door indiener aangehaalde webpage, wordt er een inrichtingsplan opgesteld. Het opstellen van het inrichtingsplan is een proces van onderzoeken, schetsen, bespreken, bijsturen en steeds concretere plannen maken -aldus de internetpagina. De staatssecretaris constateert dan ook, mede gezien het advies van het waterschap, dat het project Vledder Aa, waarvan waterberging in de regio onderdeel uitmaakt, onvoldoende concreet is om instemming met het winningsplan LDS en de aanvraag omgevingsvergunning voor het in productie nemen van twee putten op de inrichting Wapse in de weg te staan. De locatie ligt niet in het projectgebied Beekdal

			en is de locatie al vergund als mijnbouwlocatie. De separate aanvraag omgevingsvergunning voor het boren van de twee putten maakt overigens geen deel uit van de voorliggende gecoördineerde procedure.
5.l	0007	Zienswijze	Indiener geeft aan dat de Wet stikstofreductie en natuurverbetering die op 11 juli is ingegaan specifiek is voor de aanleg-/bouwphase in de bouwsector. Het boren van twee putten en daarop de langdurige gasproductie is geen tijdelijk bouwproject dat onder de bouwsector valt. Dat is verder uitgewerkt in het Besluit natuurbescherming en geldt bijvoorbeeld enkel voor de bouw van een aantal huizen met het doel energieneutraal wonen en niet voor het boren en in productie nemen van de putten.
5.l	0007	Antwoord	De aanvraag voor het boren van de putten, het tijdelijk plaatsen van een boortoren en onderdelen wordt behandeld in de aanvraag boren. Voor het in gebruik nemen van de putten, wat geen tijdelijk bouwproject is, heeft Vermilion een Aeriusberekening uitgevoerd. Omdat de Aeriusscalculator op 20 januari 2022 is aangepast heeft Vermilion een nieuwe berekening aangeleverd d.d. 2 mei 2022. Hieruit blijkt dat de depositiewaarde 0,00 mol/ha/jr. is zodat effecten van stikstof op de Natura 2000 gebieden door het in gebruik nemen van de putten uitgesloten zijn.
		Conclusie	Bovenstaande zienswijzen met betrekking tot natuur en milieu geven geen aanleiding om het ontwerp-instemmingsbesluit LDS en omgevingsvergunning mijnbouwlocatie Wapse te wijzigen.

6			<i>MER en Mer beoordeling (cumulatie van de diverse boringen VDW)</i>
6.a	0001 + 0002 + 0006 + 0007	Zienwijze	Indieners geven aan dat de gevolgen van de winning van aardgas in samenhang met de andere velden (VDW) moet worden gezien. Een uitgebreide MER dient te worden opgesteld dan wel dient de MER van 2016 te worden herzien.
6.a	0001 + 0002 + 0006 + 0007	Antwoord	De aanvraag betreft enkel het in productie nemen van twee extra putten. Alvorens de aanvraag omgevingsvergunning milieu is ingediend is eerst gezien of er een uitgebreide MER uitgevoerd moest worden. Vermilion heeft hiervoor een aanmeldnotitie ingediend met onderliggende rapporten. In de aanmeldnotitie zijn zowel de boring als het in productie nemen van de put beoordeeld. In deze notitie wordt ook de cumulatie met overige gaswinningen in de omgeving beschouwd. Deze notitie is beoordeeld en het besluit genomen dat er geen uitgebreide MER noodzakelijk is omdat ten aanzien van het in productie nemen van de putten en de boring geen significante milieueffecten te verwachten zijn. Er is geen aanvraag om de dagproductie te verhogen. Er is een MER uitgevoerd in 2016 om de effecten te beschouwen door de toen aangevraagde productieverhoging van 480.000 m ³ naar 1,5 miljoen/ m ³ gas per dag. In de aanmeldnotitie is gekeken naar de cumulatie naar andere projecten in de omgeving, die op dat moment bekend waren. Met betrekking tot deze aanvraag, het in productie nemen en de uit te voeren boringen, die samen zijn beschouwd in het Mer-beoordelingsbesluit, blijkt dat er op dit moment geen cumulatie met overige projecten te verwachten is. Het in productie nemen van de put is een minimale aanpassing (geen verhoging van de productie die al vergund is) en de boringen zijn tijdelijk.

			Anders dan de LDS-procedure bevindt de Rijkscoördinatieprocedure-VDW (verder: RCR-VDW) zich nog in de beginfase (voornemen tot, waarmee nog niet is ingestemd). Op dit moment is de Notitie Reikwijdte Niveau gepubliceerd na verwerking van de zienswijzen (verder NRD). De NRD is de eerste stap van de m.e.r.-procedure.
6.b	0006 + 0007	zienswijze	Indieners zijn van mening dat er te lang ontweken is dat er een passende beoordeling moet worden opgesteld op grond van de Habitatrichtlijn.
6.b	0006 + 0007	antwoord	De aanvraag omgevingsvergunning betreft enkel het in productie nemen van de putten. De aanvraag met onderliggende stukken en ook de Mer beoordeling aanmeldnotitie is ter advisering naar het Ministerie van LNV gestuurd. Deze heeft aangegeven dat er geen opmerkingen zijn en geen wettelijke grondslag om een passende beoordeling op te stellen voor deze aanvraag.
6.c	0006 + 0007	zienswijze	Indieners geven aan dat er niet is aangetoond dat er onomkeerbare gevolgen zijn.
6.c	0006 + 0007	antwoord	Voordat de aanvraag omgevingsvergunning is ingediend heeft Vermilion een aanmeldnotitie ingediend. Deze is ter advisering naar diverse instanties verstuurd (waterschap, gemeente, LNV, SODM). Deze notitie heeft de boringen en het in gebruik nemen van de putten behandeld. Hieruit blijkt dat er geen significante effecten voor het milieu te verwachten zijn. Dit is uitgewerkt in het Mer beoordelingsbesluit d.d. 26 jul 2021 kenmerk DGKE-WO/Mer-4008 welke onderdeel uitmaakt van de vergunningaanvraag.
6.d	0007	Zienswijze	Indiener geeft aan dat niet vaststaat dat de MER uit 2016 als basis kan dienen voor de beoogde productie uit de LDS velden. In het besluit omgevingsvergunning staat dat LNV geen bedenkingen heeft maar de motivatie ontbreekt.
6.d	0007	Antwoord	De omgevingsvergunning aanvraag betreft enkel het in productie nemen van twee putten. Er wordt geen productieverhoging gevraagd. Er is geen grond om een MER te eisen. De aanvraag incl. de onderliggende rapporten en stukken zijn ter advisering aan LNV gestuurd. Deze heeft aangegeven geen bedenkingen te hebben voor het in gebruik nemen van de twee putten. De motivatie betreft dat dit een kleine aanpassing is en geen invloed heeft op de Natura 2000 gebieden heeft. Conform artikel 2.27 Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en artikelen 2.2aa onder a en 6.10a van het Besluit omgevingsrecht heeft LNV aangegeven geen bedenkingen te hebben.
		Conclusie	Bovenstaande zienswijzen met betrekking tot MER en Mer-beoordeling geven geen aanleiding om het ontwerp-instemmingsbesluit LDS en omgevingsvergunning mijnbouwlocatie Wapse te wijzigen.

7			<i>Bestemmingsplan</i>
7.a	0006 + 0007	Zienswijze	De Afdeling heeft het bestemmingsplan 'Buitengebied 2018' in juli 2021 vernietigd. Reparatie door in het voorliggende geval de kruimelgevallenregeling aan te wenden is niet aan de orde, omdat met name de bouw en het gebruik van bouwwerken maximaal 10 jaar mag zijn en met de voorliggende besluitvorming er sprake is van een blijvende situatie met onomkeerbare gevolgen. De raad van de gemeente Westerveld dient hier vooraf over te worden geraadpleegd en een besluit te nemen.
7.a	0006 + 0007	Antwoord	Deze omgevingsvergunning is ingediend voor de onderdelen milieu en afwijken van het bestemmingsplan en niet voor bouwen. Voor deze omgevingsvergunning voor afwijken van het bestemmingsplan is geen gebruik gemaakt van de "kruimelgevallenregeling". Dit is onderdeel van het boren waar een aparte omgevingsvergunning voor is aangevraagd. Deze zienswijze zal daarbij behandeld worden.
7.b	0002	Zienswijze	Indiener stelt zich op het standpunt dat de activiteit 'afwijken van het bestemmingsplan' (aanvulling op de aanvraag omgevingsvergunning voor het in productie nemen van een tweetal productieputten op de locatie Wapse) ten onrechte deel uitmaakt van de gecoördineerde procedure. Uit artikel 34, lid 7, onder b, sub 2 van de Mijnbouwwet blijkt dat enkel de omgevingsvergunning voor de activiteit 'milieu' is aangewezen om gecoördineerd met het instemmingsbesluit te worden voorbereid. Voor de beoogde planologische afwijking is een aparte aanvraag nodig.
7.b	0002	Antwoord	Het afwijken van het bestemmingsplan dient gelijktijdig aangevraagd te worden met de omgevingsvergunning milieu, omdat deze bestemmingsplanafwijking onlosmakelijk verbonden is met de aangevraagde activiteiten in de omgevingsvergunningsaanvraag milieu. Omdat de omgevingsvergunning milieu deel uitmaakt van de gecoördineerde procedure, haakt ook de afwijking van het bestemmingsplan hierbij aan. Zoals gesteld in art.34 lid 7 onder b, sub 51.
7.c	0002 + 0007	Zienswijze	Indieners geven aan dat er wel een nieuwe verklaring van geen bedenkingen (hierna: vvgb) nodig is van de gemeenteraad in verband met de vernietiging van het bestemmingsplan. De aanvraag was eerder gebaseerd op het bestemmingsplan van 2018 die nadat de aanvraag al was ingediend is vernietigd door Raad van State. Het bestemmingsplan welke nu geldt is buitengebied Diever 1997. Er is niet voldoende getoetst aan dit bestemmingsplan. Op grond van een aanwijzingsbesluit is geen vvgb vereist als het project bijdraagt aan de doelstellingen van een dubbelbestemming, zoals in dit geval 'waarde Agrarisch 2' en Waarde -Landschap 2 ". Er is in dit geval geen sprake dat het project zal bijdrage aan de doelstellingen. Er wordt verwezen naar de op 11-08-2011 door de gemeenteraad vastgestelde regelgeving van de gemeente Westerveld "afwijken Bestemmingsplan" waarin wordt aangegeven dat er geen verklaring van geen bedenkingen van de raad van de gemeente Westerveld is vereist in de volgende gevallen: <i>"1. Indien reeds beleid is geformuleerd en vastgesteld door de Raad. Dit kan in veel vormen: een structuurplan, Kadernota, Nota van Uitgangspunten, ontwerpbestemmingsplan, vastgestelde</i>

1 5°.andere daarvoor in aanmerking komende besluiten die door Onze Minister of Onze Minister die het aangaat worden genomen, waaronder besluiten met betrekking tot de Wet natuurbescherming.

			<i>stedenbouwkundige visie of een daarmee te vergelijken kader (mits vastgesteld door de raad van de gemeente Westerveld).</i> Nu het vaststellingsbesluit voor het bestemmingsplan Buitengebied 2018 is vernietigd, is er geen sprake van een vastgesteld kader, waardoor een vvgb van de gemeenteraad moet worden gevraagd.
7.c	0002 + 0007	Antwoord	Op het moment van indienen van de aanvraag was het bestemmingsplan Buitengebied 2018 van kracht, maar nog niet onherroepelijk. De aanvraag was hiermee in overeenstemming. Nadat de aanvraag was ingediend is het bestemmingsplan door de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State vernietigd. De vernietiging had betrekking op de mogelijke stikstofdepositie van agrarische activiteiten. (ECLI:NL:RVS:2021:1603). Vermilion heeft naar aanleiding daarvan de aanvraag aangevuld met de activiteit afwijken van het bestemmingsplan en een ruimtelijke onderbouwing ingediend. De aanvraag heeft betrekking op het aansluiten van een tweetal putten op de bestaande mijnbouwlocatie. De productie wordt niet verhoogd en ook de bestemming (mijnbouw) verandert niet ten opzichte van wat ooit positief is bestemd. De werking blijft ongewijzigd ten opzichte van wat er nu plaatsvindt. De productiestroom uit de nieuwe putten gaat door dezelfde leidingen en wordt op dezelfde manier behandeld. De verandering leidt niet tot meer stikstofdepositie op gevoelige gebieden, zoals blijkt uit de Aeriusberekening die onderdeel uitmaakt van de vergunningsaanvraag. (Aeriusberekening van 2 mei 2022) In het voorliggende besluit is niet gesteld dat een vvgb niet vereist is omdat het project bij zou dragen aan de doelstellingen van een dubbelbestemming. Naar mijn mening hoeft geen vvgb aan de raad te worden gevraagd, omdat in het beleid van de gemeente is opgenomen en vastgesteld dat er geen nieuwe vvgb hoeft te worden afgegeven als er reeds een beleid is geformuleerd en vastgesteld door de raad. Dit kan in vele vormen onder andere in een (ontwerp)bestemmingsplan, visie enz. Aangezien de gemeenteraad de locatie al meerdere kerende mijnbouwlocatie heeft bestemd, is niet nogmaals een vvgb niet noodzakelijk. De vernietiging van het bestemmingsplan had geen betrekking op, of gevolgen voor het eerdere besluit van de raad tot vaststelling van het ontwerpbestemmingsplan. In die zin is nog steeds sprake van door de raad vastgesteld ruimtelijk beleid. Daarbij heb ik mede overwogen dat gronden voor vernietiging van het bestemmingsplan geen enkele relatie hebben met de betreffende mijnbouwbestemming en dat de voorliggende aanvraag niet in strijd was met deze bestemming. De vernietiging van het bestemmingsplan brengt met zich dat de besluitvorming terugvalt in de ontwerpfase. Het ontwerpbestemmingsplan – waarin de mijnbouwlocatie positief was bestemd – behoudt dus in die zin betekenis dat daarin het beleid van de gemeente ten aanzien van deze locatie tot uiting komt. Een ontwerpbestemmingsplan is in het beleid van de gemeente expliciet genoemd als voorbeeld waaruit het (ruimtelijk) beleid van de gemeente blijkt. Dit geldt te meer nu, zoals gezegd, de vernietiging van het vastgestelde bestemmingsplan geen verband hield met het beleid van de gemeente ten aanzien van de mijnbouwlocatie.
		Conclusie	Bovenstaande zienswijzen met betrekking tot bestemmingsplan geven geen aanleiding om het ontwerpinstemmingsbesluit LDS en omgevingsvergunning mijnbouwlocatie Wapse te wijzigen.

8			<i>Overig</i>
8.a	0001 + 0007	Zienswijze	Indieners stellen dat de gevolgen van de winning uit de LDS-velden en de (toekomstige) VDW-velden en andere kleine gasvelden in de directe omgeving in hun samenhang moeten worden gezien. Onvoldoende wordt gemotiveerd waarom niet wordt tegemoetgekomen aan het de wens van het waterschap - en in het verlengde daarvan de provincie en de gemeente - om een hydrologisch onderzoek te laten uitvoeren.
8.a	0001 + 0007	Antwoord	De effecten van de mogelijk toekomstige winning uit de VDW-velden in samenhang met de winning uit de LDS-velden zijn nog niet bekend. Het winningsplan VDW is nog niet ingediend. Het vergunningen- en instemmingstraject voor VDW loopt via een Rijkscoördinatieregeling (RCR). De staatssecretaris verwijst ook naar zijn antwoord onder 2.b. In de MER die doorlopen wordt voor VDW wordt te zijner tijd ook rekening gehouden met de cumulatieve effecten van de omliggende gasvelden, waaronder LDS. Ook zal dan bekend zijn of een hydrologisch onderzoek dient te worden uitgevoerd. De stand van zaken met betrekking tot VDW kan worden geraadpleegd op de website: mijnbouwvergunningen.nl → procedures → kleine gasvelden → VDW. Voor wat betreft de andere kleine velden in de omgeving van de LDS-prospects: Voor zover deze binnen elkaars invloedsfeer liggen zijn deze meegewogen in de besluitvorming. Dit geldt voor de voorkomens Diever en Eesveen.
8.b	0003	Zienswijze	Indiener stelt dat vanwege de hoge urgentie om de klimaatverandering af te remmen, het boren naar nieuwe gasvelden moet worden gestopt en de winning uit bestaande bronnen moet worden afgebouwd.
8.b	0003	Antwoord	Het kabinet zet, in de overgang naar duurzame energie, robuust in op het geleidelijk afbouwen van het gebruik van aardgas. Op dit moment zijn er nog onvoldoende grootschalige duurzame alternatieven, zoals zonne- en windenergie en groene waterstof, beschikbaar om het gebruik van aardgas te vervangen. Voor het daadwerkelijk boren naar de LDS-velden is op 27 juli 2021 een aparte omgevingsvergunning aangevraagd. De ontwerp-omgevingsvergunning heeft ter inzage gelegen van 10 februari 2022 tot en met 23 maart 2022. Het daadwerkelijk boren maakt géén onderdeel uit van de voorliggende gecoördineerde besluitvorming.
8.c	0003 + 0004 + 0007	Zienswijze	Indieners verwachten, onafhankelijk van elkaar, onder meer naar aanleiding van de recente klimaatop in Glasgow, dat de klimaatdoelen de komende jaren fors worden aangescherpt. In het licht van onder meer de onderzoeksrapporten van het klimaatpanel van de Verenigde Naties (Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC)) dienen overheden, energiebedrijven en investeerders hun "fossiele plannen" te heroverwegen. Om de klimaatdoelen te halen zal de staatssecretaris genoodzaakt worden de gaswinning versneld te reduceren. Het risico van gedeerde inkomsten door voortijdige intrekking van de vergunning dient voor rekening te komen van Vermilion. Een claim in deze van Vermilion moet worden voorkomen.

8.c	0003 + 0004 + 0007	Antwoord	De aanscherping van de (internationale) klimaatdoelen zal worden doorvertaald in nationaal beleid. Het Kabinet heeft zich gecommitteerd aan de energietransitie die een zo snel mogelijke overgang naar duurzame energie tracht te bewerkstelligen. Het kleine velden beleid past daarin. De staatssecretaris kan zijn instemming met een winningsplan intrekken, indien daartoe aanleiding is ten aanzien van onder meer de veiligheid van omwonenden, kans op schade aan gebouwen of infrastructuur of de functionaliteit daarvan of nadelige gevolgen voor natuur en milieu (artikel 36, lid 3 van de Mijnbouwwet). Hiervan is in het te beoordelen geval geen sprake.
8.d	0004	Zienswijze	Indiener geeft aan dat het ministerie van EZK (EBN) de grootste financieel belanghebbende is bij de gaswinning en zich (grotendeels) laat adviseren en controleren door EZK zelf gefinancierde/gesubsidieerde instanties/adviseurs. Dit draagt niet bij tot het begin maken met herstel van vertrouwen van de burger in de politiek en het bestuur.
8.d	0004	Antwoord	Bij de beoordeling van een winningsplan spelen financiële overwegingen geen rol. Het maakt geen onderdeel uit van het toetsingskader. Energie Beheer Nederland (hierna: EBN) ziet het als haar verantwoordelijkheid om bij te dragen aan de Nederlandse klimaatambities. EBN adviseert het ministerie van Economische Zaken en Klimaat vanuit haar kennis van de ondergrond en de gaswaarde- en energiewaardeketen. Echter, EBN is géén adviseur van de staatssecretaris om tot instemming met het voorliggende winningsplan te komen.
8.e	0004	Zienswijze	Indiener stelt dat de gasvelden door Vermilion zo snel mogelijk worden leeg geproduceerd en dat door de hogere productie meer water wordt mee geproduceerd dat elders wordt geïnjecteerd. Ook zal de snellere drukdaling in de formatie een sterkere reactie kunnen veroorzaken.
8.e	0004	Antwoord	Het is onjuist dat een snellere winning zou leiden tot hogere productie van water en een sterkere reactie kan veroorzaken. Zoals in het (ontwerp) instemmingsbesluit beschreven heeft Vermilion in het winningsplan en het addendum de waterproductie die bij de voorgenomen winning vrijkomt voldoende beschreven en inzichtelijk gemaakt. De piek van de waterproductie vindt over het algemeen plaats aan het einde van het productielevens van een put. De hoeveelheid productiewater staat los van de snelheid van winnen. Bij sneller winnen komt het productiewater wel eerder in de tijd mee omhoog, maar het wordt er niet meer van. De nog te boren putten LDS01 en LDS02, zijn nog niet begonnen met hun productielevens en zijn onderdeel van een separate aanvraag om omgevingsvergunning. Het afvoeren en (eventueel) elders injecteren van het bij de gasproductie vrijgekomen productiewater wordt eveneens bepaald door de omgevingsvergunning. Ten aanzien van de drukdaling in het gesteente door de nog niet aangevangen winning is bepaald dat het Vermilion alleen is toegestaan gas te winnen tot een drukdaling waarmee de LDS-gasvelden binnen de seismische risicogrenzen van de laagste seismisch risico categorie I blijven. Is dit niet het geval, dan wordt de gaswinning (tijdelijk) gestaakt en kan Vermilion een gewijzigd winningsplan indienen dat door de staatssecretaris zal worden beoordeeld.
8.f	0005	Zienswijze	Indiener stelt dat de 'Gedragscode gaswinning kleine velden' (hoofdstuk 7) zeer vrijblijvend is waar het de borging van een goede verdeling van lusten en lasten van energieprojecten betreft. De

			verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de operator. De staatssecretaris wordt (nogmaals) gevraagd een omgevingsfonds in te stellen.
8.f	0005	Antwoord	In het kader van hoofdstuk 7 van de 'Gedragscode gaswinning klein velden' heeft Vermilion een Omgevingsfonds opgericht om een positieve bijdrage aan de omgeving te leveren. Het Omgevingsfonds van Vermilion Energy investeert mee in duurzame initiatieven en projecten van lokale organisaties. Zie ook: https://www.vermilionenergy.nl/over-ons/aandacht-voor-omgeving.cfm. Zoals in het instemmingsbesluit is aangegeven is het instellen van een omgevingsfonds geen onderdeel van het afwegingskader om tot een instemmingsbesluit te komen. Dit is in lijn met vaste jurisprudentie omtrent het ontbreken van een voorschrift over financiële bijdrage voor de omgeving (Zie de uitspraak van de Afdeling in hoger beroep van 18 augustus 2021 inzake de instemming met het winningsplan Diever (ECLI:NL:RVS 2021:1810)). Echter, de staatssecretaris is zich bewust van de roep van de omgeving om de baten van de winning meer ten goede te laten komen van de omgeving. Dit wordt beleidsmatig meegenomen in gesprekken over het gebruik van de ondergrond en afspraken daarover met de met decentrale overheden.
8.g	0005	Zienswijze	Indiener verzoekt de staatssecretaris om de verantwoordelijkheid te nemen voor de communicatie over LDS en dit niet uitsluitend aan Vermilion over te laten.
8.g	0005	Antwoord	De staatssecretaris vindt het belangrijk dat omwonenden op de hoogte worden gehouden over de activiteiten die in de diepe ondergrond in de omgeving plaatsvinden. De staatssecretaris wijst er op dat er in de voorbereiding op het (ontwerp) instemmingsbesluit LDS op 11 mei 2021 een informatiesessie is gehouden voor betrokken decentrale overheden om hen te ondersteunen bij het opstellen van hun advies. De betrokken decentrale overheden hebben aan deze informatiesessie deelgenomen. Op 14 december 2021 heeft het ministerie tijdens de terinzagelegging van het ontwerp-instemmingsbesluit voor omwonenden een digitale informatiebijeenkomst gehouden. Voorafgaand en tijdens de bijeenkomst zijn deelnemers in de gelegenheid gesteld vragen te stellen. Voor de beantwoording van de gestelde vragen is een apart document opgesteld. De verschillende vragen zijn per thema gegroepeerd. Het document 'Beantwoorden vragen digitale informatiebijeenkomst LDS' staat op de stukkenlijst van de projectpagina van LDS: www.mijnbouwvergunningen.nl/lDs. Daarnaast wijst de staatssecretaris op hoofdstuk 5 van de Gedragscode op grond waarvan Vermilion zich heeft gecommitteerd om goed, open en transparant te communiceren met de omgeving over projecten en werkzaamheden. De staatssecretaris op zijn beurt draagt zorg voor een zorgvuldige communicatie over de procedure tot besluit omtrent een instemming met een (gewijzigd) winningsplan. De staatssecretaris is zich er van bewust dat omwonenden andere wensen kunnen hebben met betrekking tot de communicatie met de omgeving. De staatssecretaris blijft leren uit ervaringen met mijnbouwprojecten en neemt deze mee in nieuwe besluitvorming. Er vinden meerdere malen per jaar regio overleggen plaats met de decentrale overheden in de provincie Drenthe. De wijze van communiceren wordt hier ook besproken.

8.h	0006 + 0007	Zienswijze	Beide indieners vragen zich af waarom de omgevingsvergunning voor het boren van de twee putten niet is gecoördineerd. Indiener stelt dat de gecoördineerde procedure onduidelijk is, nu het ontwerpbesluit voor het uitvoeren van de boringen voor de twee putten LDS-01 en LDS-02, in het kader van de coördinatie, niet ter inzage is gelegd.
8.h	0006 + 0007	Antwoord	Vanwege de samenhang van de verschillende activiteiten en de volgorde van het gaswinningsproject LDS zijn het verzoek om instemming met het winningsplan en de aanvraag omgevingsvergunning voor het in productie nemen van een tweetal putten (LDS01 en LDS02) op de bestaande inrichting Wapse door het ministerie gecoördineerd. Het instemmingsbesluit op het winningsplan en de omgevingsvergunning voor de productie vormen samen de opmaat voor de omgevingsvergunning boren, die Vermilion nodig heeft om daadwerkelijk gas te winnen op de inrichting Wapse. Gezien de verschillende indieningsdata van de drie activiteiten was het niet meer mogelijk om de later ingediende aanvraag voor het aanleggen van de boorgaten mee te coördineren. Het ontwerpbesluit voor het boren van de 2 putten lag ter inzage van 10 februari 2022 tot en met 23 maart 2022 en is te raadplegen op de projectpagina www.mijnbouwvergunningen.nl/wapse . Overigens is in het door de staatsecretaris gecoördineerde besluit vermeld dat er nog separaat een omgevingsvergunning nodig is voor het boren van de twee putten. Ook op de publieke informatieavond van 14 december 2021, waaraan bijna honderd belangstellenden deelnamen, is dit duidelijk vermeld. Dat er een aparte omgevingsvergunning nodig is voor het boren staat ook vermeld op de site www.mijnbouwvergunningen.nl/lids . Wel zal ernaar gestreefd worden om de besluiten voor het winningsplan, de omgevingsvergunning voor het in gebruik nemen van de putten en de omgevingsvergunning voor het boren van de putten tegelijk ter inzage te leggen.
8.i	0006	Zienswijze	Indiener geeft aan dat in beide ontwerpbesluiten het niet duidelijk is waar de zienswijze kan worden ingediend.
8.i	0006	Antwoord	Alle zienswijzen zijn in goede orde ontvangen. De kennisgeving van zowel het ontwerp-instemmingsbesluit als de ontwerp-omgevingsvergunning zijn gecoördineerd gepubliceerd op 30 november 2021 in de Staatscourant en de huis-aan-huisbladen. Ook is de kennisgeving op de site mijnbouwvergunningen.nl/lids raadpleegbaar. In de kennisgeving is aangegeven wat beide ontwerpbesluiten omvatten, de periode van de terinzagelegging, vermelding van het adres van de fysieke terinzagelegging, informatie over de informatiebijeenkomst op 14 december 2021, de wijze waarop en waar de zienswijzen kunnen worden ingediend, alsmede wat de vervolgpprocedure inhoudt. Ook zijn de contactpersonen vermeld en hoe die bereikt kunnen worden hetzij telefonisch of via de mail.
8.j	0006	Zienswijze	Indiener stelt dat elk bedrijf dat gas wil winnen vooraf een bankgarantie afgeeft. De strekking van de bankgarantie is het vergoeden van eventuele schade aan huizen van omwonenden in de toekomst.
8.j	0006	Antwoord	Risico's op schade worden door Vermilion zoveel mogelijk beperkt. Vermilion is aansprakelijk voor schade die het gevolg is van haar mijnbouwactiviteiten. Voor burgers en kleine ondernemingen, die schade door mijnbouwactiviteiten vermoeden, is sinds 1 juli 2020, de Commissie Mijnbouwschade actief. De Commissie

			is opgericht om schademeldingen op een laagdrempelige, transparante en deskundige manier te behandelen. Schadeafhandeling vormt geen onderdeel van het toetsingskader van art. 36 Mijnbouwwet. Op grond van artikel 46 van de Mijnbouwwet kan de staatssecretaris bepalen dat er financiële zekerheid wordt gesteld ter voorkoming van schade door bodembeweging, maar dat is hier niet aan de orde omdat de kans op schade door bodembeweging gering is.
8.k	0006 + 0007	Zienswijze	Het winningsplan LDS biedt te veel vrijheden in het onderling mogen aftakken en perforeren in de putten. Indiener dringt dan ook aan op het opstellen van een nieuw milieueffectrapport (MER). De vorige uit 2016 is niet meer actueel.
8.k	0006 + 0007	Antwoord	Indiener doelt op het uitvoeren van een (sidetrack) boring(en). Boringen zijn géén onderdeel van de voorliggende gecoördineerde besluitvorming. Voor het uitvoeren ervan heeft Vermilion een aparte omgevingsvergunning aangevraagd. Het ontwerpbesluit voor het boren van twee putten (LDS01 en LDS02) lag ter inzage van 10 februari t/m 23 maart 2022. Uit het m.e.r.-beoordelingsbesluit van 26 juli 2021 (kenmerk: DGKE-WO/MER-4008) volgt dat een nadere afweging van de milieueffecten door het opstellen van een milieueffectrapport (MER) niet aan de orde is.
8.l	0006	Zienswijze	Indiener eist dat Vermilion het afvalwater reinigt voordat het in de grond wordt geïnjecteerd. Ook dient Vermilion de verplichting te worden opgelegd dat vooraf wordt aangegeven waar en hoeveel afvalwater wordt geïnjecteerd. SodM heeft voorgesteld dat Vermilion een plan dient te overleggen waaruit volgt hoe waterreductie tot stand komt.
8.l	0006	Antwoord	Reiniging van het productiewater voordat het wordt teruggebracht in de diepe ondergrond geeft meer milieubelasting, omdat het reinigen van het water veel energie kost. Bovendien moeten dan de afvalstoffen die uit het water zijn gehaald worden verwerkt. Deze zullen moeten worden verbrand of gestort. Daarom heeft het de voorkeur om het productiewater weer terug te voeren naar de diepe ondergrond, waar de schadelijke stoffen al van nature aanwezig zijn. Voor het geval het productiewater elders in de grond wordt geïnjecteerd dient de operator over een omgevingsvergunning te beschikken. Voor de afvoer van én injectie van productiewater op de locatie Nijensleek (oud gasvoorkomen, thans waterinjectielocatie) beschikt Vermilion aldaar over een onherroepelijke omgevingsvergunning (kenmerk: DGETM-EM/15102502). Het maximale injectievolume per dag is in deze omgevingsvergunning opgenomen. Met betrekking tot het advies van SodM om een plan voor te schrijven voor reductie van waterproductie, merkt de staatssecretaris op dat Vermilion in het winningsplan en het addendum de waterproductie die bij de winning vrijkomt voldoende heeft beschreven en inzichtelijk gemaakt. Over het hele veldleven gemiddeld zal de waterproductie die met de winning samenhangt aanzienlijk lager zijn dan de piekwaterproductie (addendum bij winningsplan tabel 3-1), hetgeen niet wordt weersproken door SodM. Gelet hierop acht de staatssecretaris een dergelijk voorschrift niet nodig en wordt het advies van SodM in deze niet overgenomen.
8.m	0006	Zienswijze	Indiener stelt dat gaswinning per definitie haaks staat op de uitbreiding van de waterhuishouding en waterberging als maatregelen van de overheid om klimaatverandering tegen te gaan.

8.m	0006	Antwoord	De waterhuishouding en waterberging zijn in beheer bij het waterschap. Het waterschap heeft in haar advies aan de staatssecretaris aangegeven dat de voorgenomen gaswinning uit de LDS-velden geen significante gevolgen heeft voor het watersysteem en de oppervlaktewaterkwaliteit. Ook zijn er op dit moment geen voldoende concrete herinrichtingsprojecten van het waterschap - samenhangend met adaptatie aan klimaatverandering - die aan instemming met het winningsplan LDS in de weg staan.
8.n	0002	Zienswijze	Indiener verzoekt de staatssecretaris om in overweging te nemen een omgevingsfonds op te richten. Het staat de staatssecretaris vrij om in gesprek te gaan met Vermilion om (meer) draagvlak te creëren. Zo'n fonds zou er bijvoorbeeld toe bijdragen dat belanghebbenden minder snel geneigd zullen zijn tot het opstarten van juridische procedures. Op deze wijze wordt ook meer recht gedaan aan maatschappelijk ondernemen zoals opgenomen in de 'Gedragscode gaswinning kleine velden' van Nogepa. Ternaard is een voorbeeld van maatschappelijk verantwoord ondernemen waarbij de lusten en lasten gelijkelijk over het gebied worden verdeeld.
8.n	0002	Antwoord	De staatssecretaris wijst op de doelstelling van hoofdstuk 7 van de hierboven genoemde 'Gedragscode gaswinning kleine velden'. De doelstelling is een positieve bijdrage te leveren aan de omgeving in de gebieden waar nieuwe projecten plaatsvinden. De staatssecretaris gaat er vanuit dat Vermilion zich inzet voor de omgeving, en daarover ook communiceert met de omgeving. Met betrekking tot het verzoek voor een omgevingsfonds is de staatssecretaris bereid om in overleg te treden over de verdeling van de lusten en lasten met de regio. Verder wordt verwezen naar het antwoord onder 8.g. Aangaande het winningsplan Ternaard merkt de staatssecretaris op dat daar een omgevingspilot is opgestart. De pilot is gericht op participatie van omwonenden en andere belanghebbenden. Deze participatie is onder meer vormgegeven via een investeringsspoor (Investeringsagenda). Het betreft een regionaal project in de pilotfase. De bevindingen van de omgevingspilot Ternaard zullen worden betrokken bij het eventueel te entameren overleg over het instellen van een omgevingsfonds – zoals aangegeven.
8.o	0002	Zienswijze	Indiener verwijst naar het convenant 'Investeringsaftrek kleine velden'. Dit convenant is eind 2020 gesloten tussen het ministerie en verschillende mijnbouwbedrijven. In het convenant is bepaald dat verschillende mijnbouwbedrijven geen aanspraak zullen maken op de Nieuwe Regeling Investeringsaftrek en dat partijen zich zullen inspannen voor meer draagvlak voor gaswinning uit kleine velden in de regio. Indiener verzoekt de staatssecretaris toe te lichten in welke mate er invulling wordt gegeven aan de afspraken uit het convenant.
8.o	0002	Antwoord	Sinds 1 januari 2020 kunnen mijnbouwbedrijven een investeringsaftrek toepassen bij activiteiten op land en op zee. In het 'Convenant investeringsaftrek kleine velden op land' is vastgelegd dat de mijnbouwbedrijven voor de kleine velden op land (inclusief de Waddenzee) vrijwillig afzien van deze investeringsaftrek. Alle (mede) vergunninghouders voor kleine velden op land hebben het Convenant ondertekend. In dit Convenant wordt voorts verwezen naar de gedragscode en het draagvlak voor gaswinning uit kleine velden op land. Mijnbouwbedrijven hebben een 'Gedragscode gaswinning kleine velden' waarin zij onder meer hebben beschreven een positieve bijdrage te willen leveren aan de

			omgeving in de gebieden waar nieuwe projecten plaatsvinden door het ter beschikking stellen van kennis en middelen. De Gedragscode is van toepassing op nieuwe aardgasprojecten op land. Mijnbouwbedrijven zijn zelf verantwoordelijk voor de uitvoering van deze Gedragscode. Verder spant het Rijk zich in om het draagvlak te vergroten. Dit gebeurt door onder andere gesprekken met bestuurders en omwonenden en het organiseren van informatieavonden.
8.p	0007	zienswijze	Indiener geeft aan dat Vermilion vooruitlopend al enkele werkzaamheden heeft uitgevoerd, het verplaatsen van een wal. Terwijl er in de natuurtoets is aangegeven dat het niet is uitgesloten dat er een Wet op de natuurbescherming gebodsbepaling zou worden overschreden en vraagt of hij op informele wijze ermee heeft ingestemd dat deze werkzaamheden hadden mogen worden uitgevoerd, terwijl het ontwerpbesluit nog niet was genomen.
8.p		Antwoord	Voor het verplaatsen van de wal op de eigen inrichting is geen omgevingsvergunning nodig. Wel is bekend dat er contact is geweest met LNV in verband met soortenbescherming voor een ontheffing Wet op de natuurbescherming, die verleend is, d.d. 26 augustus 2021, kenmerk WNB/2021/021.toek. Dit heeft echter geen invloed op de aanvraag milieuvergunning.
8.q	0007	Zienswijze	Indiener stelt dat het onverantwoord is om eerst vergunningen te verlenen voor de gaswinning uit de LDS-velden, om pas later de risico's van de toename van het bijproduct afvalwater te beoordelen en vraagt zich af waar het afvalwater wordt geïnjecteerd. Indiener verwijst naar onder meer de locatie Nijensleek en vraagt, mede gezien het advies van SodM, om een afvalwaterreductieplan voor te schrijven.
8.q	0007	Antwoord	Voor de verwerking én injectie van productiewater op de locatie Nijensleek beschikt Vermilion over een onherroepelijke omgevingsvergunning. De staatssecretaris verwijst naar zijn antwoord onder 8.m. Voor het niet overnemen van het advies van SodM voor een waterproductieplan wordt eveneens verwezen naar het antwoord op zienswijze 8.m. Overigens ziet het advies van SodM vooral op de afvoer van het productiewater en niet op de verwerking hiervan. Het aantal truckbewegingen voor de afvoer van het productiewater wordt geregeld in de omgevingsvergunning.
8.r	0007	Zienswijze	Indiener maakt zich zorgen over de afvalwaterinjecties in de regio, temeer gezien de mogelijke waterdoorbraak in de LDS-velden en een toename van de benzeenemissie, alsmede stikstofdepositie door afvalwatertransporten.
8.r	0007	Antwoord	Voor de injectie van productiewater op de locatie Nijensleek en de effecten daarvan beschikt Vermilion over een omgevingsvergunning. Met betrekking tot de vrees voor een waterdoorbraak bij de voorgenomen gasproductie uit de LDS-velden merkt de staatssecretaris op dat een te hoge waterproductie aanleiding kan zijn om de productie (tijdelijk) te staken en dat in het winningsplan LDS en addendum door Vermilion is aangegeven dat de waterproductie die met de winning samenhangt aanzienlijk lager zal zijn dan de piekwaterproductie (tabel 3-1). De emissie van gevaarlijke stoffen die vrijkomt bij de productie van het

			gas wordt eveneens beheerst door de omgevingsvergunning. Emissies naar de lucht worden begrensd door de rechtstreeks werkende bepalingen van het Activiteitenbesluit. De benzeenemissie dient binnen de in de in het Activiteitenbesluit gestelde grenswaarden te blijven. Gebeurt dit niet dat is er aanleiding om over te gaan tot handhaving door de toezichthouder SodM. De stikstofdepositie op nabijgelegen Natura 2000-gebied is beoordeeld in het M.e.r.-beoordelingsbesluit. Er is geen natuurvergunning nodig aangezien de stikstofdepositie 0,00 mol/ha/jr. is.
8.s	0006 + 0007	Zienswijze	Indieners maken zich zorgen over de combinatie/verbanden met de overige locaties van Vermilion Onder andere over de injecties van het afvalwater, het fracken, gebruik gevaarlijke en kankerverwekkende stoffen, aantasting van de put, putintegriteit, controlesysteem enz.
8.s	0006 + 0007	Antwoord	We begrijpen de bezorgdheid van de indieners. Deze aanvraag omgevingsvergunning betreft enkel de locatie LDS en het in gebruik nemen van de putten. Door het stellen van voorschriften en het uitvoeren van controles worden de risico's zo veel mogelijk beperkt. Vermilion dient zich te houden aan de voorschriften zowel gesteld in deze vergunning als bij hun andere locatie. SodM houdt toezicht en controleert de activiteiten van Vermilion. Wanneer Vermilion zich niet houdt aan de regels en voorschriften, wordt door SodM ingegrepen. Er is geen enkele aanleiding om te vrezen voor situaties die gevaar kunnen opleveren voor mens en milieu.
		Conclusie	Bovenstaande zienswijzen met betrekking tot het thema 'overige' geven geen aanleiding om het ontwerp-instemmingsbesluit LDS of omgevingsvergunning mijnbouwlocatie Wapse te wijzigen.